

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัส เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัส โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่อาศัยอยู่ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี การรับรู้ปกติช่วยเหลือตัวเองและสามารถปฏิบัติดูแลตนเองได้ สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่นได้ดี และได้ตรวจติดตามการรักษาโรคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอที่โรงพยาบาลสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือน สิงหาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2554 จำนวน 215 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่อาศัยอยู่ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการตรวจติดตามรักษาโรคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอที่โรงพยาบาลสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้สูตรคำนวณของ ที. ยามานะ (T. Yamane) (อ้างใน เกียรติสุดา ศรีสุข, 2547)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 140 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว บทบาทของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในครอบครัว การสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอล์ ระยะการติดเชื้อเอชไอวี

ระยะเวลาการรักษาด้วยยาต้านไวรัส สูตรยาที่รับประทานอยู่ปัจจุบัน ประวัติการรักษาและโรคติดเชื้อฉวยโอกาส ภาวะหรือโรคที่เกิดหลังจากการรักษาด้วยยาต้านไวรัส

2. แบบสอบถามพฤติกรรมกรบริโภคอาหาร โดยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของ จัญจรา วาฤทธิ์ (2544) พฤติกรรมกรบริโภคอาหารของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับยาต้านไวรัส ประกอบด้วย

- 1) ชนิดและประเภทของอาหาร
- 2) ความถี่ในการบริโภค
- 3) สุขนิสัยในการบริโภคอาหาร
- 4) สุขอนามัยในการบริโภคอาหาร

โดยลักษณะคำตอบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติทุกครั้ง หรือ รับประทานทุกวัน หรือ 6-7 วัน/สัปดาห์
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ปฏิบัติ หรือ รับประทาน 3-5 วัน/สัปดาห์
ปฏิบัติบางครั้ง	ปฏิบัติ หรือ รับประทาน 1-2 วัน/สัปดาห์
ทำนานๆครั้ง	ปฏิบัติ หรือ รับประทาน 1-3 วันใน 1 เดือน
ไม่เคยปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติหรือไม่รับประทานเลย

การให้คะแนน เนื่องจากข้อคำถามในแบบสอบถามพฤติกรรมกรบริโภคมีลักษณะ ทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นการให้คะแนนจึงขึ้นอยู่กับข้อคำถามดังนี้

ข้อคำถามที่มีลักษณะบวก

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติบ่อย	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	ให้	1	คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	ให้	0	คะแนน

ข้อคำถามที่มีลักษณะลบ

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้	0	คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	1	คะแนน
ปฏิบัติบ่อย	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	ให้	3	คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	ให้	4	คะแนน

เกณฑ์การแปลผลโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (อุเทน ปิณโญ, 2549) ดังนี้

คะแนน 3.50-4.00	หมายถึง	มีการบริโภคอยู่ในระดับดีมาก
คะแนน 2.50-3.49	หมายถึง	มีการบริโภคอยู่ในระดับดี
คะแนน 1.50-2.49	หมายถึง	มีการบริโภคอยู่ในระดับพอใช้
คะแนน 0.50-1.49	หมายถึง	มีการบริโภคอยู่ในระดับปรับปรุง
คะแนน 0.00-0.49	หมายถึง	มีการบริโภคอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินภาวะโภชนาการประกอบด้วย เครื่องชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ซึ่งได้รับการรับรองจากพาณิชย์จังหวัด พร้อมแบบบันทึกการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ประเมินภาวะโภชนาการโดยใช้ค่าดัชนีมวลกายตามเกณฑ์กำหนดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2011)

ภาวะโภชนาการ	ดัชนีมวลกาย (กก/ม ²)
ต่ำกว่าเกณฑ์	<18.50
ปกติ	18.5-24.99
เกินเกณฑ์	25-29.99
อ้วน	≥ 30.00

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้

1. ความถูกต้องแม่นยำของเครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัดส่วนสูง ที่ได้รับการรับรองจากพาณิชย์จังหวัดในด้านความเที่ยงตรงแล้ว มีการตั้งเครื่องชั่งน้ำหนักก่อนการชั่งน้ำหนักทุกครั้ง โดยใช้ลูกตุ้มน้ำหนักมาตรฐาน 10 กิโลกรัมและ 5 กิโลกรัม เป็นมาตรฐานในการตั้ง และมีการตั้งเครื่องชั่งน้ำหนัก หลังจากชั่งน้ำหนักประชากรทุก 10 คน

2. ความตรงตามเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือ ผู้ศึกษานำแบบสอบถามเรื่องภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับการบำบัดด้วยไวรัส เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านโภชนาการและด้านโรคเอดส์จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3. การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยผู้ศึกษาจะนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับการบำบัดด้วยไวรัส ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน คำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (cronbach'alpha coefficient) ได้ค่า 0.74

การพิทักษ์สิทธิ

ผู้ศึกษาได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในคน ต่อ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยด้านสาธารณสุขในคน จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารยินยอมเพื่อใช้ในการพิทักษ์สิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมแล้ว ผู้ศึกษาได้จัดทำจดหมายถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสันกำแพงและติดต่อประสานงานกับ หัวหน้าหน่วยงานเอดส์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นเข้าพบผู้ติดเชื้อเอชไอวี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอความร่วมมือ จากผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสันกำแพงที่รับผิดชอบการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นผู้ยื่นหนังสือแสดงความยินยอม และแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถือเป็นความลับและใช้ในการศึกษาเท่านั้น การตัดสินใจตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาคั้งนี้ไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาล ผู้ติดเชื้อเอชไอวีจะได้รับและสามารถถอนตัวจากการศึกษาได้ตลอดเวลา เมื่อได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมและผู้ติดเชื้อเอชไอวียินยอมให้ความร่วมมือในการศึกษาและลงชื่อในเอกสารพิทักษ์สิทธิแล้ว ผู้ศึกษาจึงดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

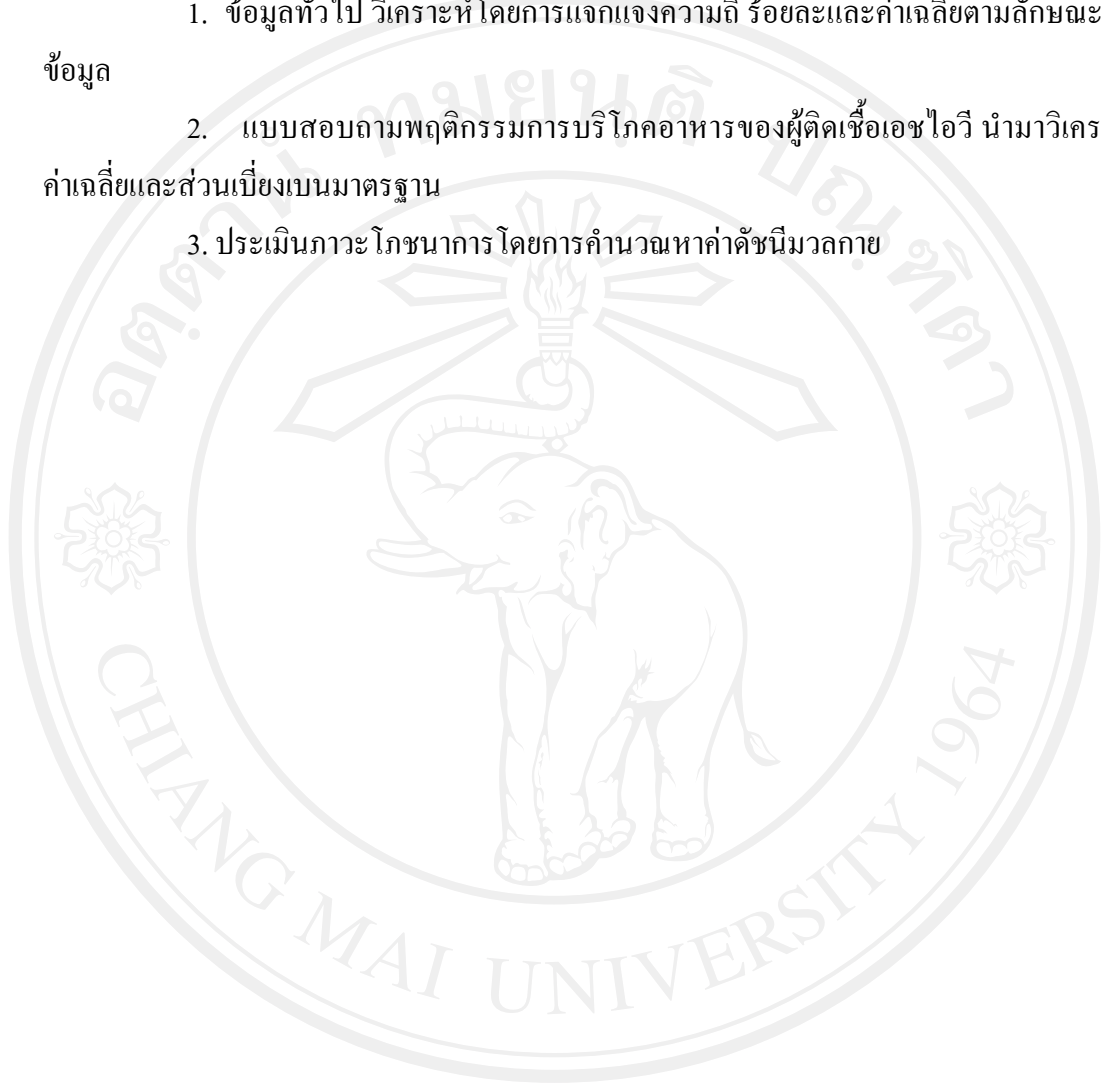
การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือผ่านผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสันกำแพง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับยาต้านไวรัส อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสันกำแพงแล้ว ผู้ศึกษา ประสานงานกับเจ้าหน้าที่และพยาบาลผู้ดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการขอความร่วมมือในการศึกษา
3. ผู้ศึกษาพบผู้ติดเชื้อเอชไอวีตามวันและเวลาที่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมารับยาต้านไวรัส ในทุกๆ วันอังคาร แนะนำตัวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี พร้อมทั้งอธิบายวิธีตอบแบบสอบถามพฤติกรรม การบริโภคอาหาร แจกการพิทักษ์สิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และ ขออนุญาตเก็บข้อมูล
4. ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและบันทึกลงในแบบบันทึก
5. ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีตอบแบบสอบถาม สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ผู้ศึกษาได้อ่านแบบสอบถาม แล้วให้กลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบจากนั้นผู้ศึกษาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลลงรหัส ข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ยตามลักษณะของข้อมูล
2. แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของผู้ติดเชื้อเอชไอวี นำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ประเมินภาวะโภชนาการ โดยการคำนวณหาค่าดัชนีมวลกาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved